

LA GUERRA CIVIL A CONSTANTÍ. NOVES APORTACIONS

Isidre Grau Massó

En llegir l'article del qual són autores Montserrat Duch i Anna M. Giné i que titulaven "Constantí durant la Guerra Civil" I, dins la miscel·lània *Estudis de Constantí*, número 3, editat l'any 1987, he trobat a faltar noms i dades que no es recolliren en l'escrit referenciat, malgrat tot i ser ben conegudes. Prego que les puntualitzacions aquí exposades siguin publicades, i així, en quedi constància escrita.

En l'apartat 5 (Els morts de la guerra), hi manquen uns noms, de persones que foren assassinades, i que cal tenir-los en compte si es vol que el balanç final de víctimes a Constantí de la Guerra Civil, sigui complert.

Les autores citen com una de les bases bibliogràfiques del seu treball una obra de l'historiador Josep Maria Solé i Sabaté. Per tant podem convenir autoritat al llibre d'aquest autor –fet amb la col·laboració de Josep Villarroya– titulat *La repressió a la rera guarda, 1936-1939*, volum II. Aquest llibre aporta un llistat on es relacionen els noms de persones de Constantí, junt amb les circumstàncies –lloc i data– en què foren assassinades.

En ell s'esmenten les 8 persones que figuraven com "asesinados por las hordas marxistas el día 10 de Octubre de 1936", al llibre de defuncions del Jutjat de Constantí indicant-se que, després de ser detingudes, van matar-les a la platja Llarga; circumstància aquesta que tampoc no s'esmenta al treball de Montserrat Duch i Anna M. Giné. També ens informa Solé i Sabaté, que junt amb els capellans Isidre Almera, Lluís Martorell i Gabriel Ferré, van ser assassinats, en el mateix dia i lloc, els detinguts Pere Martorell Ferraté, Joan Solé Solé i Isidre Grau Bofarull; tots ells a la carretera de Reus, la nit del 13 al 14 de setembre de 1936; i que vàren ser trobats, els seus cadàvers, a la fossa comuna del cementiri de Tarragona.

Crec que seria just que s'incorporés al llistat de morts aquests tres últims noms –Pere Martorell Ferraté, Josep Solé i Solé, i Isidre Grau Bofarull– els quals van ser omesos a l'estudi publicat l'any 1987.

També m'agradaria fer algunes puntualitzacions referides a altres fets:

A la pàgina 99 del llibre es diu, a partir de dades consultades a l'A.M.C. (6) que “Proveïments” era de tres cotxes i diuen que desconeixien si aquests vehicles eren els tres únics de la vila; sobre aquest cas, crec, que era ben conegut un camió que fou incautat i que desaparegué, de marca Berliet, de tracció a cadenes i de rodes massisses, de matrícula T-244, del qual era propietari Isidre Grau Ramon.

A la pàgina 112 (apartat sobre *Economia. Incautacions*) es parla d'un magatzem vinícola que fou incautat pel Sindicat Agrícola; es tracta de la “Sociedad Exportadora Tarraconense”, successora de S. Muller, però en aquest apartat no es fa cap menció d'un altre magatzem vinícola i molí d'oli, el qual també fou incautat al seu propietari, Isidre Grau Ramon (de ca Mariasu).

Aquestes dades són una modesta aportació al coneixement del nostre passat, però crec que tot allò que ajudi a fornir una documentació cada cop més exhaustiva d'uns fets històrics pot ser útil per que aquests puguin ser valorats amb més objectivitat.